

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

Štev. (No.) 11.

Chicago, November, 1907

Leto II. (Vol. II.)

“Proletarec” mora biti tednik.

Sodrug! Slovenski delavci širom Amerike!

Prišli smo do sklepa, da nam naše glasilo samo kot mesečnik ne zadostuje več. Seme socializma in delavske samozavesti, katero je sejaj “Proletarec” v svojem dveletnem obstanku med ameriškimi Slovenci, rodi že lep sad. Delavec vstaja; zaveda se svojega razreda in vedno bolj in bolj spoznava v kapitalizmu svojega pravega in največjega nasprotnika.

Probujeni in zavedni delavec pa želi več naobrazbe v svojem duhu. Delavec zahteva več berila; berila, ki mu pokazuje vedno jasnejšo pot, po kateri mora hoditi, da užene svoje sovraže. In tudi nezaveden, v tmini tavajoči delavec mora čitati. Socializem mora prodreti tudi v najbolj skriti kotiček, kjer še otrpnjeno tlačani delavčeva nezavednost izjemajočemu kapitalizmu!

“Proletarec”, glasilo in lastnina slovenskih delavcev v Ameriki, je po svojih skromnih močeh storil že izredno veliko. Marsikteremu je odprl oči in marsikdo je zagledal oklep suznjega prepričanja od sebe tier pomnožil naše vrste. Toda storiti mora še več! — Ikar pa ne more v sedanjih svoji skromni obliki in samo enkrat v mesecu.

Sodrug! Ali naj torej vedno tičimo na mestu, kjer smo začeli? Ne! Ne! Mi hočemo naprej! Mi hočemo tednik! “Proletarec” mora biti tednik!

Slovenska socialistična organizacija v Chicagi, Ill., je na svojem izvanrednem zboru dne 6. oktobra enoglasno zaključila, da se “Proletarec” razširi v tednik. Na dva važna vprašanja: 1. ali naj tednik izdaja stranica, kakor je do zdaj mesečnik, 2. ali se naj pa osnuje delniško podjetje, so sodrug v veliki večini glasovali za delnice. In tako se je še na istem zboru ustanovila delniška družba pod imenom:

Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba.

Družba je ustanovljena s kapitalom \$2500 in je izdala delnice za \$2000. Delnica je \$5 komad.

V glavni odbor nove tiskovne družbe so bili na strankinem izvanrednem zboru dne 18. okt. izvoljeni sledeči sodrug:

v upravni odbor: Ivan Grilec, predsednik; Jos. Ječmenjak, podpredsednik; Ivan Petrič, korespondenčni tajnik; Frank Podlincec, podtajnik; Ivan Molek, zapisnikar; Anton Prešern, blagajnik; Frank Mladič, podblagajnik;

v nadzorovalni odbor: Frank Petrič, Jos. More in Izidor Straub.

Družbina pravila so bila sprejeta na istem zboru in pozneje z angleškim prevodom vred poslana v Springfield s priloženo prošnjo za inkorporacijo.

Bratje delavci!

Delavci v Chicagi smo položili temelj in s tem storili svoje. Sedaj pričakujemo od vas, da storite tudi vi svoje.

Delavci po delnicah! Vsak zaveden delavec je dolžan, da naroči eno ali več delnic in tako postane solastnik novega socialističnega tednika. Čim prej se prodaja gotovo število delnic, tem prej izide “Proletarec” kot tednik v veliko lepši in večji obliki. Če sodrug takoj priskočijo in kupijo delnice, nam bo to lahko storiti že okoli 1. decembra.

Na delo torej! Tiskovna družba želi vas svojim delničarjem; želi zavežne delavce, želi socialiste. Pridite in povzdignite svoj delavski list. Pristopite k podjetju, ki bo širilo “Proletarec” in obenem izdajalo primerne agitatorične knjige in brošure za propagando socializma. Pojdite z nami v boj proti vsemu, kar je mračnega, gnjilega in izkoriščujočega!

Poleg naročbe na delnice vas vabimo tudi na naročbo tednika. “Proletarec” kot tednik bo stal na leto \$1.50, za pol leta 75c. Naročujte ga, širite ga!

Sodruge-agitatorje po raznih nasebinih prosimo, da se nam takoj javijo, ako želijo prodajati delnice in pobirati naročnino za “Proletarec”. Upamo, da se nobeden ne izogne.

Naprej sodrug! Vse za enakost, bratstvo in svobodo! Živeli delavci! Živel socializem!! Dol s kapitalizmom!!!

Vsa pisma in denarne pošiljatve raj se pošiljajo na sodruga korespondenčnega tajnika: Ivan Petrič, 718 W. 19th st., Chicago, Ill.

Odbor

Jugoslov. Delavske Tiskovne Družbe.

“PROLETAREC” PROLETARCEM.

Nasprotniki socializma in vsakega naprednega gibanja v vrstah delavcev trdijo pri vsaki priliki, da delavec ni sposoben vladati samega sebe. Zlasti ni sposoben — tako pravijo — za duševno delo: izobraževanje in propagando potom besede in tiska. Delavec je premalo inteligenten — zabit je, zato je bolje, da ostane tam, kjer je, pri svojem stroju in crowdju in naj poslušaj ter veruje, kar mu mi natvezemo — mi, absolviranci višjih šol, univerzalno (?) učenci gospodje, mi poklicani...

Tem našim nasprotnikom — kapitalistom, finančnim špekulantom, farjem, raznim profesorskim odpadkom in drugim biti hotečim učenjekom, kakoršnih na žalost tudi ameriški Slovenci ne pogrešajo — moramo delavci enkrat pokazati, da se prokleta motijo.

Pokazati jim moramo, da smo delavci sposobni črtati sami sebi pot; pokazati jim moramo, da smo delavci sposobni tvoriti samonaso politično - gospodarsko stranko, ki se bori za koristi delavstva proti vsemu, kar je nam nasprotnega; pokazati jim moramo, da se znamo izobraziti in iti z duhom časa, brez da bi nam kramarila naša šepava “inteligencea”, ktera ne pozna niti malo delavskih razmer, in pa farji-poneumnevalci, ki so priznani kot največji trotje v človeški družbi. Dalje jim moramo pokazati, da smo sposobni izdajati in pisati svoje časnike, v katerih se bodo zrealizirale naše težnje in kateri bodo glasno zahteva-

li delavskih pravic, za ktere smo na vseh koncih prikrajšani.

To moramo in hočemo storiti! Naše delavsko glasilo “Proletarec” izide kmalo kot tednik.

Nikdar prej nismo imeli slovenski delavci v Ameriki tako lepe prilike povzdigniti svoj glas, kakor bomo imeli odslej, ko nas bo “Proletarec” obiskoval vsak teden. Kdo bi se ne radoval tega lepega koraka, ki smo ga storili delavci? Kdo bi trdil, da socializem ne prodira bolj in bolj med našimi delavci? —

Slovenski delavci v Ameriki! Čas je prišel, da pokažemo, da smo siti do grla puščobnega časopisja, ktero nam klenka v kapitalistiškem in farškem tonu. To časopisje ni za nas; ni za naše koristi; to časopisje je v službi naših nasprotnikov: izkoriščevalcev v fraku in rimskem ovratniku.

Zapomnite si:

1. Tedenski “Proletarec” bode lastnina nas delavcev, ne pa kakšnega, profitaželnega posameznika.

2. “Proletarca” bodo pisali delavci, možje, ki so služili svoj kruh po tvornicah in rudnikih oziroma ga služijo.

3. “Proletarec” bo zagovarjal in tirjal pravice delavstva. Po sistemu današnje človeške družbe je delavec izkoriščen in oropan svojega produkta po kapitalistu. Ta sistem je krivičen, roparski, nečloveški! Za to mora delavec v razredni boj, da se ta kapitalistiški sistem predrugači — postane socialističen.

4. “Proletarec” bo bodril delavstvo v podučnih člankih, črticah in beletrističnem četivu k zavednosti in samospoznanju. Delavstvo, ako hoče zmagati v razrednem boju, mora zaupati edino le samo sebi. Ne samo kapitalista in cviraleca delavskih organizacij, temveč vsakega družega, kteri skuša nepremostljiv prepad med delom in kapitalcem zaflikatiti z lepodonečimi pomirjenalnimi frazami, se sme smatrati nasprotnikom delavstva.

To je, kar mi hočemo; tak list mi hočemo!

Na noge tovariši! Vsi delajmo po možnosti in v par tednih bo tednik tu. \$1.50 naročnina in ena delnica, to je dolžnost vsakega delavca, kteri hoče imeti svoj list. “Proletarec” proletarcem!

Naslednji "Proglas" smo pre- jeli od hrvatskih sodrugov iz Allegheny, Pa., in ga priobčujemo v celoti:

PROGLAS

hrvatskim radnicima v Americi.

Braćo!

Počeli smo otvarati oči! Po- čeli smo se buditi iz teškog sna i nemara! — to je naš poklik, kada šaljemo ovaj proglas hrvatskim radnicima širom Amerike.

Jest — vidjeti ćete dalje iz ova- ga proglaša — mi smo počeli otva- rati oči. I kada smo ih malo bo- lje otvorili, morali smo uvidjeti, da je oko nas sve crno, bijedno i žalostno!!

Iz domovine nas je zlo otjeralo. U domovini je zlo za radnike: zle je onima u tvornicama, a još je gore zemljoradnicima za plugom u polju. — No da li je u našoj novoj domovini, u Americi, bolje? Ne, nije bolje! Već je ovdje gore. I ovdje moramo robovati, i ovdje se moramo mučiti i patiti više za drugoga nego li za sebe. I ovdje nemamo nikakvih ljudskih i po- litičkih prava. Naprotiv, svako nas gura i tura, svako nam se ruga, svako nas djubre izsmjehi- va, svako nas prezire. A snagu svoju, zdravlje svoje i život svoj guibmo u tvornicama i rudnicima, da drugog obogatimo, da drugom blaga i uživanja stvorimo.

Zar nije ovo istina? Pogledaj- te malo bolje okolo sebe, promisli- te malo, pak ćete uvidjeti, da je tako, pak ćete vidjeti, kako smo jadni, nesretni i bijedni.

Ali zašto je to tako?

Zato, jer smo mirno podnosili, kada su nas gulili i izrabljavali! Zato, jer smo pokorno trpeli, ka- da su nas gurali i turali. Varali su nas — jer smo neuki bili. Pra- va nikakvih nemamo — jer ih nismo mi tražili. Za nos su nas vukli — jer smo nesvjesni bili. Prezirali su nas — jer smo ne- marni bili. A gulio nas je, varao nas je, i za nos nas je vukao i ne- brat i brat — i "naš čovjek" i tudjin. A oni, koji su trebali da nas obrane i zaštite, oni su nas sramotili, varali, s našom kožom trgovali i zaglupljivali nas.

Braćo, hrvatski radnici!

To mora da prestane. I mi smo ljudi. Mi nećemo više da nas svako poprijeko gleda i da nas prezire. Nećemo više da nas gule i varaju. Više nećemo da nas za nos vode. Već hoćemo život ljud- ski i ljudska prava. Hoćemo da nas kao ljude poštuju, jer mi to našim krvavim znojem i poštenim radom i zaslužujemo. I hoćemo, da taj naš teški i poštenu rad bu- de poštivan i po zasluži nagradji- van. — Hoćemo sve ono što nam kao ljudima a radnicima pripada, a nećemo da samo ljenčine i tru- tovi uživaju.

A može li biti bolje?

Može, ako mi hoćemo. Može, ako pameti imademo. Može, ako pružimo bratske radničke ruke i ako započnemo novi život, novi rad, ako povedemo razumno, pa- metnu, složnu i udruženu radni- čku borbu protiv sviju svojih ne- prijatelja, a za radnička prava i blagostanje.

A u našoj borbi i našem radu mi ćemo samo onda uspjeti, ako se budemo samo u svoju snagu uzdali — ako se budemo uzdali u se i u svoje kljuse. Mi radnici moramo sami za sebe brigu vo- diti. Nećemo više da za nas vode brigu kojekakve gospodske pro- palice, koje žive od naših žuljeva i koje se bogate našom mukom. Nećemo da kurjak vodi brigu za oveu. Neka se gospoda za sebe brinu, a mi radnici ćemo sami za sebe brigu voditi i biti će nam bolje, nego što nam je sada blo.

Mi, hrvatski radnici, koji živi- mo u Allegheny — u tome sredi- štu našega naroda — mi smo za- počeli. A vaša je sveta radnička dužnost, da nam se iz cijele Ame- rike priključite, da s nama zaje- dno pristupite u veliko radničko kolo, pa da što brže stignemo ve- likome cilju, kojemu evo pola- zimo.

Malen je ovaj papir, pa ne mo- žemo napisati sve što bi želili. Ali mi vam sada javljamo samo to, da smo mi u Allegheny održali u nedelju dne 13. listopada 1907 veliku javnu narodnu (radničku) skuštinu, na kojoj smo se o sve- mu dogovorili i sporazumjeli. Do- govorili smo se o svemu što nas tišti i boli i dogovorili smo se o tome, kojim putem treba da po- djemo, pa da postignemo cil i us- pjehe, da postignemo bolji život i veća prava i kako da podigne- mo naš narod iz nemara i mrtvila a u korist bolje i ljepše buduć- nosti radničke.

I evo mi donosimo zaključke, koje je skuština zaključila:

Javna narodna skupština hr- vatskih radnika, održana u ne- djelju 13. listopada 1907 u Alleg- heny, Pa., donosi jednoglasno slijedeće

ZAKLJUČKE:

I.

Samo slobodni narodi sa naj- širim političkim slobodama na- predovali su do sada i mogu na- predovati i kulturno se razvijati. Preduvjet istinskih političkih slo- boda jeste neogrančeni utjecaj naroda na zakonodavna tijela, pa zato sakupljeni na ovoj skup- štini zahtijevaju, da se u Hrvat- skoj i Slavoniji što prije uzakoni: opće, jednako, izravno i tajno pravo glasanja sa zastupstvom manjine, kako kod saborskih, ta- ko i kod županijskih i općinskih izbora.

Takovo izborno pravo omogu- čiti će i pravedno riješenje na- cionalnih sukoba, pa zato sakup- ljeni osudjuju svako pregovara- nje i natezanje sa mađjarskim vladajućim natražnjačkim klika- ma, koje su najzakletije protiv- nice svake slobode, pa i slobode naroda iz kojeg su ponikli, a zah- tijevaju, da se svi poštenu i iskreni prijatelji narodne slobode i blagostanja u Hrvatskoj slože sa radnicima i narodima Ugarske za izvojevanje općeg, jednakog, iz- ravnog i tajnog izbornog prava.

II.

Dobro prosudivši gadnu sva- dju, koja se već duže vremena vodi preko novina izmedju nekih bankira, nazovi-novinara i dru- gih biznis-pustolova, sakupljeni na ovoj skupštini dolaze sa gnu-

sanjem do žalostnog zaključka, da medju hrvatskim narodom u Americi vode glavnu riječ najpo- kvareniji ljudi, najgadniji preva- ranti, najdrskiji pustolovi, naj- ernji zaglupljivači i najnemoral- nije propalice. Sakupljeni sa pre- ziom prelaze preko te svadje jednakih lopova i osudjuju po- kvarene pustolove, koji sramote naš narod i koji se penju na dušu napaćenim radnicima. Sakuplje- ni na ovoj skupštini pozivaju sve hrvatske i jugoslovanske radnike iz cijele Amerike, da pljunu i da odgurnu od sebe kojekakve po- kvarene i gadne propalice, koje se prikazuju kao radnički prija- telji, a koje u istinu gule i varaju naš narod i koji su se obogatili i htjeli bi se obogatiti preko ledja radnog naroda. Tim prije i tim lakše ih je odgurnuti, jer su svo- jom svadjom sami sebi otkrili masku sa lica; svojom svadjom su sami pokazali kako su gadni i pokvareni, sami su sebe nazvali lopovima — pa zato tjerajmo i odgurnimo od sebe lopove i pu- stolove.

III.

U današnjem su svijetu dva razreda (ili dvije klase) ljudi, čiji se interesi kose i sukobljuju. Na jednoj strani su — a to je prva klasa — oni ljudi, koji su u svoje šake prigrabili zemlje, ku- će, tvornice, željeznice, mašine i sva ostala proizvodna, prometna i životna sredstva. To su bogata- ši, tvorničari, poslodavei, kapita- liste-pljačkaši. Na drugoj strani su milijoni radnika, koji su pre- varenjeni, oguljeni, izmučeni i oplja- čkani, koji prodaju svoju radnu snagu, koji se muče, pate, znoje i koji u radu svoje zdravlje, sna- gu i svoj život gube, dok drugi u neradu i ljenčovanju a na gr- bačama i žuljevima radničkim u- živaju i bogate se.

To je stanje proketo, naopako i nepravedno i sakupljeni na da- našnjoj skupštini dižu svoj pro- svjed protiv toga današnjeg na- opakog reda.

Protiv toga prokletog uređe- nja moraju se radnici boriti. A borba protiv silnih, drskih i pro- zdrljivih kapitalista može se samo onda uspješno voditi, kada su radnici složni i udruženi. Zato na današnjoj skupštini sakuplje- ni hrvatski radnici preporučuju svima hrvatskim radnicima u Americi, da se udružuju i da pri- stupaju radničkim borbenim u- druženjima svagdje gdje posto- je, a gdje ne postoje treba da stvore borbena udruženja u slozi i sporazumu sa ostalim isto tak opljačkanim radnicima. Osim toga stavlja se u dužnost izabra- nom odboru da se pobrine, da hrvatski radnici svuda gdje žive stvore svoja prosvjetna i politi- čka društva (knjižnice, čitaonice i klubove), koja će društva os- vješčivati, prosvječivati i upućivati radnike i pripremati ih za borbe radničke koje se vode i ko- je će se voditi izmedju lijenih i vrijednih — izmedju radničkih krvopija i prevarenih radnika — a u korist slobode bratstva, jed- nakosti i jednakih prava i duž- nosti sviju ljudi.

IV.

Da bi se hrvatski radnici u Americi što prije probudili i po- digli iz mrtvila, nemara i mraka, i da bi se što prije i što brže okupili u kolo prosvjete i radni- čke borbe i napredka, jesu potre- bne novine, koje će pokazivati put u tome radu i borbi. Skoro sve danas postojeće hrvatske no- vine u Americi jesu u rukama ko- jekakvih zloglasnih i pokvarenih ljudi i služe u korist džepa banki- rima i drugim biznis-pustolovima. Zato na današnjoj skupštini sa- kupljeni radnici stavljaju u duž- nost danas izabranom "Privreme- nom središnjem odboru", da po- radi oko toga, kako bi se što prije pokrenule novine, koje ne će slu- žiti ni trgovcima, ni salonerima, ni agentima, ni bankirima, već sa- mo radnicima i radničkoj pro- svjeti, borbi, politici i napredku, koje će radnicima biti i oružje i obrana u radu i borbi za bolji život i veća prava.

Da bi se novine što prije pokre- nule, koje će stajati na braniku radničkih pogaženih i orobljenih prava, pozivaju na današnjoj skupštini sakupljeni radnici sve hrvatske radnike iz Amerike, da priskoče koliko mogu u pomoć sa novčanim podporama, da bi novine što prije počele izlaziti na korist pravedne radničke borbe, slobode i napredka.

V.

Današnja skupština konačno zaključuje, da se izabere radnički "Privremeni Središnji Odbor" sa sjedinjene američke države, te se u odbor biraju ovi drugovi: To- mo Bešenić, Dragutin Gorupić, Milan Glumac-Jurišić, Franjo Hanas, Anton Horvat, Pavao Ma- tuna, Gjuro Mokrović, Marko Pam, Petar Piehler.

Na prvoga, to jest na Tomu Bešenića, 2007 East Etreef, Alleg- heny, Pa., treba slati sva pisma i sve pošiljke, a tako i novae za podporu novina. Ovaj odbor ima se brinuti da se izvedu i izvrše svi zaključci današnje skupštine. To je, imade voditi brigu oko po- krenuća novina, zatim se ima bri- nuti oko svega, što će biti od koristi radnicima, kao i onima, koji misle u Ameriku putovati ili se natrag u Europu vraćati i na koncu ima se odbor brinuti oko osnivanja "Hrvatskog Radničkog Prosvjetnog i političkog Saveza", te izraditi pravila i učiniti sve potrebne predadnje.

* * *

Ovi zaključci imadu se štam- pati (tiskati) i po mogućnosti po- slati u sva mjesta gdje žive hr- vatski radnici.

Braćo, radnici širom Amerike!

Evo tih pet važnih zaključka stvorila je radnička skupština, koja je održana u Allegheny 13. listopada.

Ko ima razum, neka čuje naš glas.

Otvorite oči, drugovi hrvatski radnici! Spremajte se! Mislite malo o ovim važnim zaključcima i učinite onako, kako vas vaša pamet uči.

Spremajte se! Priključite se nama i našem radničkom kolu!

Najglavnije i najvažnije jeste sada, da pokrenemo naše prave i istinite novine radničke.

Skoro sve danas postojeće novine nalaze se u rukama bankara, iseljeničkih agenata i drugih pustolova. Mi moramo imati naše novine. Mi moramo imati novine, koje će nas prosvjeđivati i upućivati, koje će nas štiti i braniti, koje će nam pokazivati put u započetoj i namišljenom radu.

Braćo, radnici!

Ovo je važan i ozbiljan korak. Pokažimo da smo ljudi. Prihvatimo se posla, prihvatimo se spasonosnog djela. Nedajmo se više varati i obmanjivati i zaglupljivati, jer radnicima niko neće pomoći ako sami sebi ne pomognu.

Radnička je snaga velika. Veliki su i jaki radnici kada su složni i razumni. — Lažni prijatelji radnički i drugi pustolovi pokušati će da stvore zabunu i razdor. Oni će u svojim biznis-novinama navaliti, klevetati, lagati i sumnjivati. Zajauknuti će razne propalice i pustolovi. A zajauknuti će zato, jer je radni narod počeo k pameti i svijesti dolaziti i jer se više ne će dati guliti i šišati, varati i za nos voditi od pustolova i propalica. Ali mi moramo da ih se čuvamo. Mi ne smijemo vjerovati lisicima, koji se oblače u janjeću kožu. Odgurni ma lažne prijatelje od sebe, koji nam nikad ništa i nigdje ne pomogše. Složimo se medju sobom i uzdajmo se samo u sebe i u svoju snagu.

Javite nam iz sviju mjesta, da li se slažete sa nama i hoćete li se priključiti našem radu u korist radnog naroda. Pište nam i javite nam šta vi u vašem mjestu mislite i jeste li svi zato da se povede rad i borba za radnička prava i za radničku bolju i ljepšu budućnost.

I još vas pozivamo, da priskočite koliko možete u pomoć sa novčanim podporama, pa da se novine što prije pokrenu. Jer bez novina ne možemo biti, niti išta učiniti. U današnjem svijetu novine su sve i sva. Novine u rukama gospode i pustolova jesu najbolje sredstvo za varanje i zaludjivanje radnika — ali novine u rukama radničkim jesu moćno i silno oružje. Danas su sve novine u rukama gospode i bogataša ili pak u rukama onih, koji bi istom htjeli da se obogate na radnički račun. U današnjim novinama pišu samo o ubojstvima, razbojstvima i drugim glupostima, od čega radnik nema nikakve koristi, već samo štete trošeći skupocjeno vrijeme na čitanje tih bedastoća, mjesto da upotrebi ono malo svoga slobodnog vremena za ojačanje svoga znanja za podignuće svoje prosvjete, za proširenje svoga vidokruga. Mjesto svega toga, pune su novine bankarskih i drugih švindlerskih oglasa. Doduše spominju te biznis-novine katkada i radničku bijedu, što bi bilo pohvalno, kad bi bilo iskreno. Ali daleko je to od iskrenosti, već te novine pišu samo zato o nama radnicima, da nam naspju pijeska u oči, da bi nas njihovi gospodari mogli što lakše oguliti i prevariti.

Mi trebamo radničke novine, koje ne će služiti pustolovima pohlepnicima za krvavostećenim radničkim dolarima, već koje će služiti radniku i radničkoj borbi, za radnički bolji život i veća prava. Trebamo novine, koje će proširiti prosvjetu i svijest radničku, koje će širiti misao pravedne radničke borbe, koje će nas učiti i upućivati, koje će biti moćno i strašno radničko oružje u borbi za istinu, u borbi za pravdu, u borbi za radničko oslobodjenje iz robstva i bespravljia.

Ali mi smo svi radnici i siromaci. A pokretanje, izdavanje i tiskanje novina košta mnogo. I nije pravo da mi iz Allegheny sve troškove snosimo. Treba svi iz cijele Amerike da doprinesemo malu žrtvu, pa ćemo onda sa potpunim pravom svi to nazvati svojim, vlastitim, rođenim novinama. — Doduše, lako bi se našao bankir ili koji drugi pustolov, koji bi dao novca i šakom i kapom. Ali nama ne treba pomoć gulikoža, jer bi oni tražili skupe interese, to jest: morali bi im svoju dušu dati.

Braćo!

Ne, mi ne trebamo i ne ćemo i ne smijemo primiti Judine srebrnjake, jer bi oni bili prokleti. Mi se moramo u svoju vlastitu pamet i snagu pouzdati. Doduše, mi smo svi siromaci. Ali ako svaki doprinese nešto i koliko može, ipak će se nakupiti toliko, pak će naše radničke novine već oko Božića zalepršati i čestitati američkom hrvatskom radniku novu godinu: godinu probudjenja, godinu borbe, godinu rada i radničkih pobjeda. Zrno do zrna pogača, kamen do kamena palača. Odkinite makar i od usta, pa doprinesite za novine koliko možete. Eto već neka braća i drugovi iz Allegheny doprinesoše koliko su mogli. Njihova su imena tiskana na kraju ožog proglasa. A u Allegheny skupiti će se još i više. Skupljajte i vi u svakom mjestu širom Amerike. Imena će biti tiskana u novinama.

Braćo, hrvatski radnici!

Otvorimo oči! Probudimo se! Započnimo namišljeni rad oko okupljanja radničkih snaga, da poslije ne bude kasno. Otrjesimo se nemara! Mi smo u Allegheny započeli — priskočite i vi svi u pomoć i u radničko kolo. Doprinesite koliko možete za temeljnu glavnicu novina. Doprinesite malu žrtvu vašega znoja na oltar radničke brobe, na oltar radničke prosvjete, na oltar radničkog napretka i radničkih prava.

I nemojte biti malodušni. Već budite kuražni. Mi radnici, koji cijeli svijet hranimo i izdržavamo, mi moramo biti i toliko sposobni i složni, da i u svoju, radničku korist nešto stvorimo i učinimo. — Vi, koji ste svjesniji i razumniji, okupite oko sebe svu braću radnike. Što nas je više, biti ćemo jači i biti će nam rad uspješniji.

Braćo!

Napred zato! Pište nam i pomozite koliko možete. Novine su nam najpotrebnije, bez njih ne možemo biti. A kad novine započnu izlaziti, početi će i veličan-

stveni i spasonosni rad, koji je zaključen na skupštini.

Napred! Napred! Spremajmo se! Okupljajmo se! Složimo se! Započnimo! Poštujmo sami sebe, pa će nas i cijeli svijet poštivati i neće nas svako varati i prezirati, kao što su nas do sada prezirali i varali!

Napred! Napred! Pravda nas zove! Istina nas zove! Sloboda nas zove!

U to ime: Živila radnička sloga i sloboda!

Živila radnička prava!

Živili svjesni radnici!

Allegheny Pa., 19. listop. 1907.

Hrvatski radnički
Privremeni Središnji Odbor.

CENZURA V — ZDRUŽENIH DRŽAVAH.

"Appeal to Reason", socialističen teđnik, izhajajoč v Girardu, Kans., je bil 19. oktobra t. l. — konfisciran. Washingtonska vlada je izvršila zaplenbo v pravem avstrijskem ali ruskem stilu. List, ki je po konfiskaciji izšel v drugi izdaji, je prinesel četrt strani na prvi strani prazen prostor, na katerem je bilo čitati le sledeče:

"This space is **CENSORED** by special order of C. J. Bonaparte, **Attorney General of the United States**. Criminal proceedings against the Appeal; particulars next week."

Slovensko:

"Ta prostor je **ZAPLENJEN** na posebni ukaz Chas. J. Bonaparteja, **glavnega pravdnika v Združ.** državah. Kriminalne tožbe proti "Appealu"; podrobnosti drugi teden.

"Appeal to Reason" ne omenja v dotični številki, zakaj da se je izvršil ta protiustaven in sramoten čin. Kakor poroča strankarsko časopisje, zlasti "Daily Socialist", je generalni zvezni pravdnik, Charles J. Bonaparte, na voljo Rooseveltovih ožjih prijateljev postavil cenzorja v Girard, Kans. Konfiskovani list je v svoji prešnji številki z dne 5. oktobra obelodanil članek, v katerem razkriva Roosevelt kot zaveznika velikih finančnih goljufov. Članek pravi, da je Roosevelt ob času, ko je bil governor države New York, v postavodajni zbornici podpisal predlogo železniškega kralja Harrimana, s katero je dal ničvrednim obveznicam (bonds) reorganizirane Chicago & Alton železnice navidezno vrednost. Na ta način je bil storjen velikanski postaven švindl, ki je stal ameriško ljudstvo — \$62,660,000.

To nepričakovano razkritje je delovalo kot bomba v Washingtonu, D. C. Rooseveltovi bratci so takinci, dasi dnevno rmeno časopisje o tem molči, kakor da bi se nič ne zgodilo. Da se je pa le nekaj zgodilo — je dokaz cenzura v ruski obliki, ki je segla po vsem bratskem nam "Appeal to Reason"-u.

Naj bo kakor že hoče, čin, ki ga je zvezna vlada zvršila nad tem časnikom, je sramoten in najpodlejši atentat na svobodo tiska, kterega nam tako lepo dovoljuje naša ustava.

Kapitalistom ni nobeno sredstvo prepodlo, kadar se jim gre, da potlačijo socialiste in agitatorje za pravice produktivnih slojev. Tako tudi v tem slučaju.

Ameriška svoboda jatra rako-vo pot.

Harden oproščen — cesarska svinjarija priznana.

Znani umazani proces Moltke vs. Harden v cesarskem Berlinu, o katerem na drugem mestu podrobneje razpravljamo, in kateri živo ilustruje moralo na nemškem cesarskem dvoru, je bil 29. okt. končan. Max Harden, urednik lista "Die Zukunft", ki je obelodanil pikantnosti iz "življenja" dvorne gospode, je bil oproščen; grof Moltke, kateri je prvega tožil za "razžaljenje časti", je pa sijajno propadel. S tem so cesarski in visokorodni gospodje javno priznani kot — svinjarji.

NAZNANILO.

Cenjenim sodrugom, prijateljem in znancem naznanjam, da sem prekinil vsako zvezo z listom "Glas Svobode". Tam nimam nič več opraviti. Prosim torej cen. sodruga, da me ne nadlegujejo več s korespondenco, tičejo se imenovanega lista. Pisma s privatno vsebino ali stvari tikaje se socialistične organizacije in "Proletarca" blagovolite pošiljati na moj začasni privatni naslov: 587 So. Center ave., Chicago, Ill.

Chicago, Ill., 28. oktobra 1907.

Ivan Molek.

Od uredništva.

Sodrug Ivan Š., Seattle, Wash. Oprostite, Vaš dopis je vsled pomanjkanja prostora sedaj izostal. Priobčimo ga najbrž že v teden-ski izdaji. Socialni pozdrav!

— Naš Tone vedno priporoča, držite se tega, kar vas je učila mati. Nevemo, zakaj je Tone hodil v šolo in lemenati, ko ga je že mati vsega naučila.

Pa še nekaj, Tone! Ako bi se Slovenci vedno tega držali, kar so jih učile matere, bi Slovenci še danes bili pagani (krivoverci).

Res, hudo je, če človek samega sebe blamira. — Tone bi rad živel po Kristovih naukih kot svetnik, če bi tudi socialisti tako živeli. Nekoliko nižje pa pristavlja: "potem sem pa tudi jaz pripravljen z božjo pomočjo začeti apostoljsko življenje."

Seve Tone je pripravljen za apostoljsko življenje, pa le z božjo pomočjo. Zakaj? Tone vé, da na stotisoče delavcev-socialistov živé danes še hujše življenje, kot so živeli marsikateri svetniki.

Le pogledati je treba Tone v rudnike, plavže in tvornice in tam boš videl delavce-socialiste, ki več trpe, kot so trpeli vsi svetniki skupaj.

Tone to sam dobro vé, za to je pristavil, da je pripravljen začeti apostoljsko življenje le z **božjo pomočjo**.

Tone se sedaj lahko zgovarja na božjo pomoč.

'PROLETAREC'

Lieta za interese delavskega ljudstva.
Izhaja enkrat v mesecu.
Izdajatelj:
**Jugoslovanska socialistična zveza
v Ameriki.**

Naročnina za celo leto v Ameriki... 50c
Za Avstrijo... 3 krone

Naslov: "PROLETAREC",
683 Loomis St., Chicago, Ill.

'PROLETAREC'

Devoted to the interests of the
Laboring classes.
Published monthly by the "Slovenian
Socialist Association of America,"
at 683 Loomis St., Chicago, Ill.
Subscription rates 50c a year.
Advertisements on agreement.

Entered as second-class matter January 11th 1906
at the Post Office at Chicago, Ill., under the act of
Congress of March 3, 1879.

MRTVIM SODRUGOM.

Dan je prišel... brate Spiess; prišel je! — mrtvi drugovi, ko močnejši je vaš molk, kot vaši bili so glasovi... Silneje kot vihar, kot ciklon — grmi iz vaše gomile:
"Krvniki! Mi našimo mrtvi!! glejte jih: idej naših sile!"...
Ivan Molek.

K DVAJSETLETNICI JUSTIČNEGO UMORA V CHICAGI.

11. novembra 1907 bo minolo dvajset let, kar je na dvorišču okrajne ječe v Chicagi krvnik na povelje kapitalistične mafije začrnil vrat August Spiessu, George Engelju, Adolf Fisherju in Carl Parsonsju. Ti možje so umrli na vislicah za svoje prepričanje... umrli so nedolžni za delavska prava, za katera so se borili do zadnjega diha.

Starejši Slovenci v Chicagi se gotovo še spominjajo one grozne drame, onega sramotnega dogodka: justičnega umora nad temi štirimi delavskimi agitatorji 11. novembra 1887.

Slučaj je bil sličen temu s Haywoodom, kteremu so kapitalisti letos tudi pripravljali vislice. Na spomlad leta 1886 je v McCormickovih tvornicah v Chicagi izbruhnil velik štrajk. Delavci so zahtevali osemurno delo. Boj je bil pa težak. Delavska organizacija je bila takrat še zelo slaba in maloštevilna. Tembolj divji in krvoločni so bili pa kapitalisti. Najeli so skoro vse mestne policaje in jih nagnali na štrajkcarje kakor lovske pse. Ni čuda torej, da so imeli Spiess in sodrugi, ki so vodili štrajk, jako težaven in mučen posej. Toda možje se niso ustrašili. Spiess, kot urednik lista "Arbeiter Zeitung", ki še danes izhaja, je v plameneh člankih bodril in navduševal delavce k vstrajnemu boju. Isto so delali tudi Fisher, Parsons in drugi kot žurnalisti deloma kot agitatorji in govorniki. Ko so policaji v nekem spopadu med skabi in štrajkarji streljali na zadnje in dva težko ranili — zavrela je kri Spiessu in tovarišem. Z ognjenimi besedami so pozivali štrajkarje, da se naj ne puste streljati kakor neumna živina, temveč naj — ako ni drugače — tudi oni odgovarjajo s streli.

4. maja l. 1886 so imeli štrajkarji javen shod na Haymarket

tergu. Med mnogimi govorniki je govoril tudi Spiess. Shod je strazilo najmanj tristo policajev. Toga je z okna ene hiše na Haymarketu — padla bomba in ubila dva policaja. Še danes — po 20 letih! — ni dokazano, kdo je bil dovtični podlež, ki je to storil, in najbrž tudi nikoli ne bode.

Z dogodkom na Haymarketu je bila zapečatená usoda Spiessova in njegovih tovarišev. Aretirali so jih kot "anarhiste", hujskače, bombometalce itd. in vrgli v zapor. Pri obravnavi jim seveda niso mogli dokazati, da je kateri izmed njih vrgel bombo — niti da bi koga najeli za to. Toda kapitalisti so se jih hoteli na vsak način znebiti — zato so vpili po krvi. Porotniki so dobili \$125,000 in — glasovali za smrt. Sodnik Garry je na to obsodil vseh pet — Spiessa, Fishera, Parsonsa, Engela in Alois Linga — k smrti na vešala. Toda Ling — najmlajši med njimi — ni hotel čakati krvnika, temveč si je v ječi par dni prej sam končal življenje. Poleg teh petih so bili obsojeni v dosmrtno ječo še trije sodrugi: Schwab, Frieden in Neebe. Te je šest let jih je pozneje (1893) spustil z ječe illinoiški govevnor Altgeld — najbolj pravičen govevnor, kar jih je kdaj imela Amerika! — s pomenljivimi besedami: "Jaz ne pomiloščujem teh ljudi, marveč jih spuščam iz ječe, ker sem prepričan, da so nedolžni."

Dne 11. novembra 1887 ob 11. uri dopoldne se je izvršil justičen umor. Spiessove zadnje besede so bile: Day will come, when our silence in grave will be more powerful than the voices, you struggle today. (Prišel bo dan, ko bo naše molčanje v grobu močnejše, kakor pa glasovi, ktere danes zadavite.)

Dvajsetletnico Spiessove mučniške smrti bodo chikaški delavci dostojno proslavili. Že sedaj se delajo za ta dan velike priprave. Pridružimo se jim tudi mi slovenski delavci in spominjajmo se prvič z gnjusom strahopetnega justičnega umora, drugič pa s ponosom velikih idej mučeniškov, ki danes rodijo že tako lep sad. Zares: proroške besede Spiessove se spopnjujejo; delavci se zaveda in justičen umor je danes že skoro nemogoč.

Slava Spiessu in tovarišem!

Postava je samo za delavca, ne pa za kapitalista. Če delavec ukrade nikel ali kos kruha, je takoj zaprt, — kajti delal je proti postavi; kapitalist naj pa kraje in ropa kolikor hoče, zaprt ne bo nikoli, — kajti on je delal po postavi. Dokaz: Joseph Carpenter v Omaha, Neb., kteri je bil brez dela in denarja, je ukradel steklenico mleka za svojega bolnega otroka. Bil je aretiran, gnan pred sodnika in taksaj obsojen na globo \$25. Ker ni imel s čim plačati, šel je v ječo. To se je zgodilo zadnji teden. John R. Walsh, lastnik treh bank v Chicagi, je l. 1905 ukradel tri milijone dolarjev. Osleparil je neštete ljudi; na stotine delavcev, ki so hranili v njegovih bankah svoj denar, je izgubilo vse in prišlo na čerasko palico. Dve leti je že tega, a ta Walsh še ni obsojen...

MOČVIRJE.

Spisal J. Zavertnik.

Ko se je rimska republika bližala svojemu koncu, so pomehkuzeni Rimljani, ki so smatrali svojim najvišjim idealom uživanje, živeli v razuzdanosti in pohotnosti. In to pohotno uživanje je kasnejše ob zatenu rimskega carstva povdijalo v bakanale, ne v mečloveške ali zverske bakanale. Pač pa v bakanale kakršne zamorejo izumiti le bolni človeški možgani človeka, ki živi v bolni človeški družbi. Zver — mečlovek ne pozna bakanalov. Bakanale so si izmislili ljudje in zopet taki ljudje, ki pravijo: "Za nami vesoljni potop!"

Zver, ako je sita, ne mori in ne uživa. Vse kaj družega je človek, bolan človek, kojega ideal je uživati. Tak človek ne pozna več mere v uživanju. To, kar ga je danes zanimalo ali mu dišalo, to mu ne diši več jutri. Tak človek hiti od novosti do novosti, dokler se ne pogreznje v močvirju takšnih bakanalov, o kakršnih se v dostojni človeški družbi ne govori.

Ali to pogrezovanje v močvirje bakanalov opazujemo od pamti-veka sem le v tako zvanih najboljših in najvišjih krogih. Tako pogrezovanje v bakanale je pa še v vsakem veku, ali pa stoletju neznanjevalo bližajčo nevihto, nevihto, ki je vrgla ob tla mogoč- neže, ali jim pa omejila njih moč. Ko so na papeškem dvoru v Rimu dosegli bakanali svoj vrhunec, se je rodila reformacija. Na francoskem je revolucija dvignila svoje krvavo glavo, ker so kralji, razuzdani plemiči in višji državni upadniki s svojim bakanalskim življenjem privedli Francijo na kraj propada.

Znani škandal o bisernici-ovratnici kraljice Marije Antonijete, ki se je pral pred sodiščem, je nakrat zdobil vse spoštovanje do kralja in kraljice v francoskem narodu. Oba, kralj in kraljica sta umrla kasnejše na morišču. Ljudstvo ju je obsodilo na smrt.

In danes? Danes pa gledamo in vidimo tako močvirje v Nemčiji, v deželi, katero imenujejo deželo dobrih in pobožnih šeg in navad.

Vse to, o čemur nam pripoveduje zgodovina, da se je godilo v starem Rimu, na papeškem in francoskem dvoru, zopet gledamo v krožku dvorne kamarile nemškega cesarja Viljema II. v najpopolnejši nagoti.

Ta do neba dvigajoči se smrad se sedaj čisti pred sodiščem v Berlinu.

General Kuno pl. Moltke, zanašajoč se na svojo visoko dostojanstvo in zaslombo pri cesarju, je tožil Hardena "urednika" lista "Zukunft" radi častikraje, ker je Harden obdolžil neko omizje (krožek dvorne kamarile) koje član je bil tudi on, da so uganjali take ostudnosti, kakršnih se s peresem zapisati ne more.

Kot priče bodo zaslišani knezje, grofi, častniki, vojaki častne straže, bivša soproga generala pl. Moltke. Harden zahteva, da se zasliši kot priča tudi cesar.

Že prva dva dneva razprave sta

odprla takšno moralno močvirje, da bode sodišče primorano izključiti javnost.

Mi smo že danes prepričani, da bode razprava kraljevski avtoriteti zadejala tako globoke rane, da se ne bodo nikdar zacelile, pa naj že konča razprava z obsodbo ali s oproščanjem Hardena.

Odprto pa povemo, da se veselimo kot rdečkarji-socialisti, da se to umazano perilo javno pere, ker bode ljudstvo spoznalo, da so ga duhovniki varali, ko so ga učili, da taki moralni svinjarji po božji volji vladajo ljudstvo.

Res, lep bog bi bil, če bi takim ljudem izročil vladno nad ljudstvom.

Tako se drobi kamen za kamnom stavbe avtoritete — rdečkarji se pa smejemo, dokler ne bo ostalo od nekdanje krasne stavbe nič družega kot groblja kamenja.

Le tako naprej! Vesoljni potop bo preje tu, kakor ga marsikateri pričakuje. Ali kes obujati potem, bo prepozno!!!

Ako sodrugi brez odloga storijo svojo dolžnost, potem upamo, da je današnji "Proletarec" — zadnja mesečna številka. Prihodnja številka bo tednik.

TAKO JE!

Toženec, kteri je imel k sreči par stotisoč dolarjev premoženja, se je sešel s svojim advokatom.

"Kaj bote storili?" vpraša ga toženec.

"Prvo, kar moram storiti, je, da ovržemo tožbo kot nično."

"A če se ne da?"

"Ako vzdrže obtožbo, potem bomo gledali, da zavčemo obravnavo."

"In potem?"

"Pojdemo k obravnavi."

"Kakšen bo zagovor?"

"Prvič: opravičena samoobramba."

"Kaj potem?"

"Drugič: hipna blaznost."

"Če ne bo pomagalo?"

"Ako to ne pomaga, prosili bomo za novo obravnavo."

"In za tem?"

"Vložili bomo priziv."

"Če tudi tu pademo?"

"Potem pritožba na najvišje sodišče."

"In če bo ovrženo?"

"Poslali bomo gubernorju prošnjo za pomiloščenje."

"Kaj pa potem, ako nas tudi gubernor ne usliši?"

"Ah, ne skrbite, dragi moj, kaj bo potem? Do tega časa bote lahko preskrbeli svoje otroke in — pravniki vaših otrok bodo tudi že preskrbljeni. Lahko živite sto let in še ne boste dočakali dneva, da bi vas kdo tiral v ječo..."

Daily Socialist.

Od upravnštva.

Sodrug J. Batich, Claridge, Pa. Tiskovine za ustanovitev socialističnega kluba poslali. Le žurite se! Socialni pozdrav.

Listu v podporo.

Mihael Hervol, Claridge, Pa., 25c.

ODLOMKI IZ NAŠEGA "JUNGLE"-JA.

Piše Ivan Molek.

Nekako pred enim letom sem bil na agitatoričnem potu po Minnesoti. V večji slovenski naselbini sem stopil v hišo, kjer sem našel tropo fantov in mož; sedeli so okolo mize in pili pivo.

Pozdravil sem jih in jim v kratkih besedah razložil, da agitiram za svobodomiseln delavski list; obenem sem jih tudi povabil, da se naj en ali drugi naroči na ta list.

Nekaj časa so vsi molčali, na kar se eden oglasi in pravi, da kaj čerjo "cajtenge" pri hiši, ko jih pa nihče ne čita.

— Kako to? sem vprašal začuden — ali pri vas nič ne čitate?

— Nič! Mi ne maramo nobenih "cajteng".

Na to vstane drugi — mlad fant — in mi vrže to-le:

Kramp, kramp pa lopata, to je, kar je za nas, ne pa "cajtenge"!

Prav si imel, ljubi moj Sinclair, — sem si mislil, ko sem odhajal svojo pot, — prav si imel, ko si pisal v svojem velikem delu "The Jungle", da dokler bodo delavci poljubljali bič, s katerim jih tepe kapitalist, tako dolgo še ne smemo misliti na destrukcijo mezdne sužnosti.

Omenjeni rojaki delajo v železnem rudniku. Plača v onih rudnikih je povprečno jako slaba: delavec dobi morda komaj deseti del svojega produkta. In ti sužnji železarskega trusta nočejo slišati o drugem, kakor o svojem krampu in lopati... Kramp in lopata — pa morda steklenica piva, to jim je vse, o čemur se zavedajo. Da bi jim pa eden povedal, da so žrtve izmzgavanja; da so živa mašina, iz katere kapitalisti prešajo svoj milijonski dobiček; da niso samosvoji, svobodni ljudje, temveč neposredna lastnina kapitalistov, ki jih v slučaju, da imajo preveč rude na kupu — kakor se to zdaj godi v Montani — vržejo na cesto; in če bi jim končno povedal, da bi jim nič ne škodilo, pač pa koristilo, če bi čitali delavske liste, ki pišejo o razredni borbi, o sredstvih, katerih se morajo delavci poslužiti v izboljšanje svojih tužnih razmer, ne, — tega nočejo poslušati.

Kramp in lopata, to je vse... Ali nima rudniška mula isto pamet? Gonjač jo vpreže pred voz rude, vseka jo z bičem — in mula počasi kima ter pelje...

V istej naselbini imajo tudi farja z dolgo sivo brado. Ta far je ravno isti dan rudarjem v cerkvi pridigal to-le:

"Ne mislite, dragi moji, da je tatvina samo to, če svojemu sosedu ukradete denar ali kako drugo stvar. Tatvina je tudi — in sicer pregrešna tatvina! — ako pri delu v jami — počivate, kajti s tem kradete čas, ki ste ga dolžni porabiti za svojega bossa..."

In kaj se je zgodilo? Rudarji v cerkvi so z malimi izjemami ponižno kimali, — kakor da bi hoteli reči: "Gospud, Vi imate prav —"

Bradati far, kateri je v cerkvi

naredil tako imenitno reklamo za U. S. Steel trust, ima na raznih bankah že precej visok kupček... Znosili so mu ga ubogi trpini, pomilovanja vredni delavci, za katere on (far) po "očetovsko" skrbi, da kapitalistom pri delu ne — kradejo časa, in da ne poznajo drugega kot kramp in lopato...

V kakem pogovoru ali prepričanju, bodisi pri delu, doma ali v gostilni se večkrat ta ali oni pohvali: "Kaj boš ti! Jaz sem bil "soldat" — jaz sem cesarja "dihal" v starem kraju. Ti pa nisi, ker nisi bil za nič! —"

Za poč't ali pa za zjokat!

Če bi tak rojak znal, da s tako "samohvalo" sam iz sebe neusmiljeno norca brije, bi molčal. Če kdo hvali vojakka, da je lepe in čvrste postave, je ravno tako, kakor če kdo hvali mesarskega vola, da se dobro redi; oba morata v klavnico. Tem večja neumnost pa je, kdor se še sam ponaša, da služi ali da je služil cesarja.

Skrajni militaristiški duh, ki ima od pamtiveka svoj izvor v napadih, krutosti in osvojevanju, in v katerem se po sistemu, ki so ga vpeljali vladajoči sloji, vzgajajo vsi narodi, je seveda glavni krivec, da se še dober del našega ljudstva toliko navdušuje za kričečo vojaško uniformo in krvavo vojaško "slavo".

Že kot malemu dečku v šoli se vbijajo v glavo imena "slavnih mož" kot npr. Evgen Savojski, Lavdon, Radecki itd. Ti možje — kateri v resnici niso bili družega, kakor človeški veleklavci in veleporočilci — se predstavljajo šolarčkom kot "veliki junaki", ki so se vojskovali za domovino." Za domovino so "živeli in umrli" — za to jih je treba posnemati... Mladini se tudi vsiljujejo knjige, katere opisujejo in opevajo veleporočilci na bojiščih in "slavne junake", ki so poklali po deset, petdeset ali stotisoč ljudi... Ko je tako vzgojen kmečki ali meščanski fant dozorel za krvni davek, ga odtrgajo od doma za dobo dveh ali treh let, kar ga stori neproduktivnega za vsako delo. Ponižni "cesarsko-kraljevi" hlapci mu dajo puško v roke in ga strogo uče, kako mora streljati, da bo ubil — človeka; učijo ga klanja in ubijanja ljudi. Pri tem se mu pa lažejo, da to se gre za "domovino"; za "domovino" je treba iti v boj in tam streljati na ljudi, ki hočejo ugrabiti njegovo "domovino". Vojak, kateri to rad stori in veliko nasprotnih vojakov pobije, je junak, med tem ko dotični, kateri se ustavi moriji, — je bojazljivec, ničvrednež, veleizdajalec (!), ki se ga mora takoj vsmrtiti.

Uniforman delavec ali kmet, prepojen s takimi morilnimi idejami, je seveda pripravljen storiti vse, kar hoče cesar in "domovina". Pripravljen je ubijati druge ljudi, dasi sam ne ve — zakaj jih bo ubijal... V resnici: na tisoče in stotisoče je teh oboroženih proletarcev, ki v vojni streljajo v vrste... proletarcev, a ne vedo: zakaj. In zopet jih je na stotisoče, ki umirajo na bojiščih, a ne vedo... zakaj umirajo... Mislijo si

le, da streljajo, koljejo in — umirajo za "domovino" in cesarja ali kralja.

Kako velikanska nesmisel!

Delavec nima nikjer svoje domovine; njemu je domovina tam, kjer ima več dela. In tak delavec gre potem na komando ubit družega delavca, kateri takisto nima domovine! Ali je to humanitarno, ali je človeško? Ali ni to v nasprotju s zdravo človeško pametjo? Mednarodni proletarijat nima od tega medsebojnega pobijanja nič kot prelito kri — a dobiček imajo vladajoči sloji in kapitalisti. Vojna je izraz kapitalistiške volje in militarizem je prva in najmočnejša podlaga absolutizmu, autokraciji, kapitalizmu — sploh vladajočemu razredu. Ako ne bi kapitalizem imel za hrbtom militarizma, žandarmerije, policije in drugih takih orožjenoscev, že davno bi klonil pred naraščajočo voljo proletariata. In ravno delavec in kmet — ta dva najbolj tlačena sloja v človeški družbi — sta še tako malozavedna, da z svojim mesom in krvjo ščitijo svojega največjega sovražnika — vladajoči sloj. Ni dovolj, da se proletarci puste oropati svojega produkta, marveč oropati se puste — najdražjega, to je svojega življenja, kot sramotno sredstvo v pobijanju svojih bratov, katere veže ista gmotna sužnost.

Iz tega je dovolj razvidno, kakšno stališče bi morali zavzemati tlačeni sloji, predvsem delavci, proti vojni in sploh militarizmu.

Delavci bi morali poznati predvsem dve glavni točki, na katerih bazira ali temelji vsa kakovost militarizma v širjem in posamičnega vojaka v ožjem pomenu.

Prvič: vojak je nekoristen član človeške družbe. Nekoristen je za to, ker je neproduktiven. On ne proizvaja nobenih dober (goods) v prid ljudi; on je mrtev za vsako koristno delo. Vzlic temu pa, da ne proizvaja, vživa vseeno produkt proizvodjalnih slojev, katerega potem manjka producentom. In če pomislim, da vzdržuje damašnja družba na milijone glav vojaštva, koliko teh nekoristnih ljudi potem živi na račun delavca in kmeta.

Drugič: vojak je nevreden član človeške družbe. Nevreden je za to, ker je vsak čas pripravljen za medsebojno moritev. Na povelje postane morilec in obenem tudi samomorilec, kajti nesoč smrt drugemu gre vedoma tudi v svojo smrt. Ljudje pa ne smejo biti za to, da bi morili ali se pustili moriti, kajti življenje in zdrave krepke telesne moči so vendar v ožjem kakor v splošnem pomenu prvi pogoj k napredku in izboljšanju človeške družbe. Vojna pa uničuje najboljše člane človeške družbe, kateri bi lahko s produktivnim delom veliko koristili človeštvu.

Delavec naj to dobro premisli in kmalo bo zadobil drug pojem o militarizmu.

Dobro naj premislijo to tudi naši bivši "c. in kr. Janezi," kateri se tako radi ponašajo, da se v stari in črvi Avstriji otepali vojaške cunje. In ko pridejo do tega zaključka, ki se ga oprijemlje vsak razrednozaveden delavec

sramoval se bo marsikdo tistih izgubljenih dni, ko je nosil c. kr. bajonet.

BODI DOBER SOCIALIST!

Pisce teh vrstic se je nedavno v enem čikaškem lokalu sešel z angleškim delavcem, v katerem je po socialističnej znamki na prsih spoznal sodruga.

— Hallo, sodrug! ga je nagovoril in mu ponudil desnico.

Dotičnik je ozdravil in stisnil ponujeno roko, a na to je takoj rešno začel:

"Prosim, v kateri klub organizacije spadate? Jaz sem član tega in tega kluba. Tukaj je moja knjižica."

In segel je v žep ter pokazal malo knjižico, ki je imela izkaz, da so mesečni prispevki pri socialistični organizaciji točno in redno poplačani.

Kaj je hotel pisec? Segel je talkisto v žep in se izkazal z jednako knjižico, da je tudi on redno plačujoč član organizacije.

"Vidite, to me veseli!" — dejal je oni — "zdaj vidim, da ste dober socialist. Bore malo koristijo stranki oni sodrugi, kateri samo pravijo, da so socialisti in zraven morda še nosijo strinkin gumb, a pri organizaciji jih ni. Pravi socialist je plačujoč član stranke in obenem propagator, če prilika narese. On podpira strankino časopisje, pomaga pri volilnih kampanjah in ne izostane na nobenem strankinem sestanku ali zboru."

Te zlate vredne besede veljajo tudi slovenskim socialistom. Vsi oni sodrugi, ki samo simpatizirajo z nami in pri vsaki priliki pravijo, da socializem je "all right", naj si vtisneje v srce besede tega vlega angleškega sodruga. Socialist še nisi, ako samo čutiš z nami in odobravaš, kar mi pišemo in govorimo proti našim sovragom. To nas sicer veseli, — toda pomagalo nam s tem še ni!

Ako si v resnici prepričan socialist, tedaj pridi in nam pomagaj v boju za resnico in pravico. Glej! — mi imamo organizacijo. Postani član iste in storil nas boš močnejše. Mi imamo svoj list: imamo "Proletarca". Naroči si ga; podpiraj ga gmotno; priporočaj ga svojim tovarišem in znancem in koristil boš veliko listu in stranki. Mi imamo svoje shode, imamo veselice. Pridi tam in pripelji sabo svojo družino, pripelji prijatelje in zopet nam boš pomagal.

Vstani torej z mrtvila, sodrug, in bodi dober, koristen socialist!

Nekteri ljudje tako radi molijo in prosijo — boga vsakovrstnih reči, dasiravno bi se morali že davno prepričati, da je ta bog gluha za vse take prošnje. Če so ti ljudje tako radi ponižni in podaniški, zakaj ne gredo h kapitalistu in ga prosijo za povišanje plače? Zakaj ne prosijo tam, kjer bi se jih morda posluhnilo?...

Sodrugi! Širite "Proletarca"! Dajte ga v roke svojim tovarišem v delavnici, fabriki ali rudniku. Povejte jim, da jih "Proletarcev" kmalo obišče kot tednik.

IZ STRANKE.

Nov slovenski socialističen klub.

Conemaugh, Pa., 20. okt.
Cenjeni sodrug! v Chicagi! Poročam vam, da smo mi slovenski delavci v Conemaugh, Pa., organizirali socialističen klub. Vpisalo se je vanj 21 sodrugov, kateri smo vsi željno pričakovali, da se javno polkážemo kot socialisti. Upamo, da se bo to malo drevesce razvilo v močno in nepremagljivo drevo.

S tem odločnim korakom stopili smo tudi na čelo socialističnemu gibanju, ki se je že dolgo pojavljalo med slovenskimi delavci v Conemaugh. Čemu bi prikrivali naše zvišene ideje? V javnosti se shajamo in delajmo v prid socializma in čimbolj bomo delovali v tem smislu, tem prej se približamo mednarodnemu pobratimstvu.

Naš namen je, pridružiti naše moči veliki proletarski armadi v razredni borbi proti sovražni nam silii — kapitalizmu. Mi cenimo važnost tega boja in zato hočemo tudi složno delati, da pripomemo k pravičnim zahtevam razrednozavednega delavstva.

Z ustanovitvijo tega kluba smo storili velik korak naprej. Naša zavest socialističnega prepričanja nam je dala temelj in na tem temelju bomo gradili.

Toraj posvetimo temu novemu socialističnemu klubu posebno pozornost!

Z socialnim pozdravom

Štefan Zabrie,
začasni tajnik.

Chicaški socialisti z veseljem pozdravljamo vrle sodruge v Conemaugh, Pa. Dobro nam došli, bratje! Naprej za pravice delavcev!

Slovenski delavci po drugih naselbinah, posnemajte svoje tovariše v Conemaugh! Organizirajte se!!!

Glencoe, O., 29. okt.

Cenjeni sodrug! Naznanjam vam, da smo pri nas ustanovili oziroma ponovili socialističen klub z imenom Slovanski socialistični klub. Združilo se nas je sedem sodrugov. Ker smo imeli še od poprej nekaj v blagani, sklenili smo, da se da "Proletareu" \$6.25. Preskrbite nam nekaj tiskovin, kakor govori naročilo na gl. tajnika, a ostali denar pridržite listu v podporo.

Živel mednarodni socializem!

Z socialnim pozdravom,

John Kravanja.

— Naš Tone v Chicagi se jezi v svojem članku v zadnjem 'Slovenecu', da Slovenci v Chicagi rajše hodijo v gostilne kot v cerkev. "Dokler saluni ne propadejo, naša cerkev tudi ne sme," tako vzdihuje Tone, v sveti žalosti, ker uvideva, da chikaški Slovenci nočejo dati kar tako denarja za nov stolp (turn) in drugo opravilo, ki je v njegovem kšeftu potrebna.

Ej, Tone! V gostilni dobi vsak Slovenec za nekaj časa piva, smodko ali kakšno drugo pijačo. To je vsaj nekaj. V cerkvi pa dobi človek le nakaznico za drugi svet, katere kurz je na tem grešnem svetu ničla.

ŠTRAJK.

Spisal Jože Zavertnik.

Krulčev Jaka je bil sanjav fant. Kedar je zvečer sedel po celopustu ob morskem obrežju, je sanjal o tujih deželah, bliščečih vojaških uniformah, o divjakih, ljudožrehih, brezmerih ameriških planjavah in temnih zaraščenih gozdih.

Po dnevu se je učil mehanikarskega rokodelstva v veliki ladjedelnici. Delal je od zore do mraka. Komaj se je zdanilo, že je bil na potu v ladjedelnico. Tudi v ladjedelnici med šumenjem in ropotom zobčastih koles so uhajale njegove misli vedno v tuje dežele, k bliščečim uniformam, divjakom, ljudožrecom, videl je samega sebe v duhu kakor jaha divjega mustanga po brezmenjih in valovitih ameriških prerijah. In kadar ga je objel tak sladek sen v bodočnost, tedaj je vzdihnil: "Ah, da bi bil že sedemnajst let star in odšel kot prostovoljec v mornarico!"

Popolnoma ž njim v nasprotju je bil njegov starejši brat Janez glede vojaštva in življenja vobče. Janez je doslužil štiri leta v mornarici. In kedar se je pri večerji zasukal govor na vojaštvo, je Janez zabavljaj.

"Vojaštvo imamo radi tega," je večkrat dejal Janez, "da varuje trinoge in oderuhe, ki žive o ljudskih žuljih."

Pri takih pogovorih je Jaka vedno umolknil, dasiravno so njegovi nazori o vojaštvu bili diametralno nasprotni nazorom svojega brata. Preveč je ljubil in spoštoval svojega brata, da bi v njegovi družbi povedal, da se ne strinja ž njim.

"Na delo," je klicala vsaki dan piščalka v ladjedelnici. Tako so minevali dnevi, tedni in meseci. Jaka je spolnil sedemnajsto leto in povedal je materi in bratu, da hoče odiditi kot prostovoljec v mornarico. Mati je zaplakala, vendar je pa izrekla, da svojemu ljubljencu, najmlajšemu sinu, dovoli vse, če misli, da bo srečen. Janez se je ugriznil v ustnico. Rekel ni nič, sam med seboj je pa mrmral: "Ves nauk zastonj!"

Minola sta zopet dva leta. V ladjedelnici je nastal štrajk. Garnizija je odšla k manevrom. V luki so pa bile zasidrane štiri bojne ladje. Policijski direktor je takoj prvi dan zahteval, da admiral izkrea najmanj 400 pomorščakov na suho, ker je vojaštvo na suhem odšlo k vajah, ki se vrše skoro 100 kilometrov proč. Admiral je ustregel želji policijskega direktorja. Vsak pomorščak je dobil 40 nabitih patronov, če je treba, da s kroglijami prisilijo nepokorne delavce, da se vrnejo na delo.

Med izbranimi pomorščaki je bil tudi Jaka. Jaka je ogledoval patrone. "Čemu smo jih neki dobili? Kakšno bolesto lahko napravijo te le majhne kroglice?" Tako je razmišljal Jaka. Vedel je, da njegov brat štrajka. Vzel je patrono za patrono iz zavoja in na krogli je napravil znamenje, pa sam ni vedel zakaj.

Četrty dan je nakrat dospel na policijsko postajo telefoničen poziv za vojaško pomoč. "Štrajkujoči delavci hočejo zažgati ladje-

delnico. Vojaška pomoč nujno potrebna." Tako se je glasilo kratko telefonično poročilo.

Pomorščaki so na povelje zgrabili za puške, potem pa hajd v divjem diru proti ladjedelnici, kjer "svetemu" imetku preti nevarnost.

Veličasten pogled! Delavci so v široki vrsti, z razgaljenimi prsi, brez vsakega orožja, prepevajoč delavske pesni korakali mimo ladjedelnice. Pri glavnih vratih ladjedelnice je stal policijski komisar s 20 policaji. "Stojte", je zaklical komisar. "Vrnite se!"

V tem so dospeli pomorščaki z nabitimi puškami na lice mesta. Sedaj je zrastel pogum komisarju. Stopil je h kapitamu, ki je zapovedoval oddelku pomorščakov in mu rekel: "Streljajte, ako jim trilateral zakličete, da naj obstoje in če nočejo obstati in vrniti se. Kdo ve, kaj ti razjarjeni ljudje nameravajo?"

Kratko povelje in pomorščaki so se razvrstili v široki kompanijski koloni preko ceste.

"Stojte! Vrnite se!" je zaklical kapitan.

"Streljajte morilci na svoje brate in očete!" je zagrmelo iz delavskih vrst. "Delavci, ki so stali v prvih vrstah, so odpeli svoje jopiče in razrgali svoje srajce, pokazali so pomorščakom svoja gola prsa.

Jakatu se je dozdevalo, da vidi v prvih vrstah svojega brata Janeza. Mrzličem mraz ga je spreletel.

Zopet kratko povelje. Jaka ni imel časa za premišljevanje. Salva... druga salva...

Kakih 30 delavcev je ležalo v krvi. Nekateri so se zvijali vsled grozних bolečin, drugi so pa ležali s smehljajem okoli svojih usten mirno... mirno...

Ko je počila druga salva, je planil Jaka naprej, med delavce, ki so ležali v krvi na umazanem cestnem tlaku. K temu ga je prisilila neka grozna misel.

Prvi, drugi, tretji niso! Tam četrty je njegov brat Janez. Iz njegovih prsi carlja kri, na njegovem licu je pa čitati: "Odpuščam!"

Jaka ga dvigme, mislil je, da je še življenje v njemu. Sedaj nekaj pade iz ohlapne suknje na tlak... Kroglija!... Znamenje!... Jaka si nastavi puško pod brado... strel! Mati je zgubila oba sinova.

NAŠE KLERIKALCE BOLI GLAVA.

Kdor je čital zadnje številke "Amerikanskega Slovenca", je lahko opazil, da naši klerikalci preganjajo silnega mačka, katerega jim je provzročilo III. glavno zborovanje S. N. P. J., z domišljavostjo.

Hu, hu! "Slov. nar. podporni" jednota ima sedaj glavne uradnike, ki hodijo v cerkev in jo podpirajo! Tako si naši klerikalci samim sebi delajo korajžo v "Amer. Slovencu".

"Glas Svobode" ni več glasilo S. N. P. J. In to je zasluga "Amer. Slov." Tako zopet modrujejo klerikalci v eni sapi in v eni nisti številki.

Kdo se sedaj ne smeji?

Ljudje, ki vrjamejo v tistega boga, o katerem je g. župnik Tone Sojar pisal, da je skozi šest dobo ustvarjal svet, koncem šeste dobe pa bil tako truden (če dan pomeni dobo), da je sedmo dobo pa počival, dasi je bil vsegamogonen, vsegaveden, neskončno moder itd., se ne smejejo. O tem smo prepričani!

Ali kdo se vendar smeji?

No, smejejo se dandanes vsi delegatje in pa taki Slovenci, ki smatrajo vsako religijo za prazno-verstvo.

Res je, da se S. N. P. J. ne briga za verstvo svojih članov. Tudi se ne briga, če kdo hodi v cerkev ali ne? Nikogar ne sili k spovedi, pa mu tudi ne brani itd. itd.

Ali resnica je tudi, da so delegatje sprejeli takšno ustavno izjavo mesto zastarelega gesla, da ne bodo klerikalci nikdar gospodarji v S. N. P. J. "Ameriški Slovenci" o ti izjavi molči previdno. Zakaj?

Če bi povedal resnico o ustavni izjavi, potem bi ne mogli klerikalci kurirati svojega "muce" z domišljavostjo.

Ali tudi glede "Glas Svobode" se je "Ameriški Slovenec" urezal imenitno. Zakaj bi se ne. Prikrivanje resnice je pa pri patentiranih katoliških listih že tako v navadi, kakor pri človeku, ki je čist in čeden, menjavanje srajce. "Amer. Slov." se je blamiral tudi tukaj. Ali našim katoličanom je vseeno — ena blamaža več ali manj — da se lahko bahajo in vera je rešena.

Res je, da je S. N. P. J. ustanovila svoje lastno strokovno glasilo, ki prične izhajati s prvim januarjem prihodnjega leta. Ali resnica je tudi, da so delegatje s štiripetinsko večino glasovali, da dobi še v prihodnje "Glas Svobode" 100 dolarjev na eno leto podpore, dokler bo zagovarjala delavske pravice, prinašala članke socialistične in svobodomiselnne vsebine. Ta podpora se pa "Glas Svobode" lahko takoj s splošnim glasovanjem odvzame, ako bi kršila ta načela.

Tudi stari gl. odborniki se klerikalcem, ki se zbirajo okoli "Ameriškega Slovenca" zelo pri sre. Z navadnimi psovki se jih ne upajo zmerjati, ker je kaznjivo. Za to jih pa imenujejo brezverce, krivoverce itd., ker to pri brumnih dušicah, ki že komaj čakajo, da bodo na drugem svetu gledale ljubega boga iz obličja v obličje, dobro vleče. In o, joj! To je zakrivilo, da niso bili več izvoženi! Tako pišejo klerikalci. Kaj še!

Brumni klerikalci so pač mislili, da je v svobodnemiselnih organizacijah tista navađa, kakor pri katoliških. Kdor ima v kakšni klerikalni organizaciji kak urad ali službo, se je drži, kot uš glave, dokler tak urad kaj nese, dasiravno po svetopisemskem zatrdilu ne iščejo klerikalci kraljestva in sreče na tem gnjusnem in grešnem svetu. Najboljša živa priča za to trditev je drž. poslanec dr. Šušteršič, kojemu zatejevanje samega sebe združeno z lovom za službe toliko nese, da je postal graščak in milijonar.

Ako bi "Ameriški Slovenec" povedal, da stari odborniki niso kandidirali, torej jih logično tudi nihče ni volil, potem bi klerikaleci ne mogli zdraviti svojega mačka in ne ribariti v kačnem.

Ali mar je klerikalcem logika, če je treba prikriti svojo blamažo in pa delati razpor. Stari odborniki so bili grešniki, ker niso s svojimi želji ali zaslužkom hotli podpirati cerkev. Novi odborniki so pa skoraj sami napel svetniki. Tako poročajo klerikaleci v svojem "lajbžurnalu", "Am. Slov."

Kaj hočejo neki klerikaleci s tem. V prvi vrsti se tolažijo, ker so njih mračnjaške nakane na S. N. P. J. spodletele, drugič pa hočejo napraviti nov razpor v S. N. P. J.

Ali ta maneuver je preveč prozoren! Na takšne limanice ne pojdejo člani S. N. P. J. ker niso "gimpelni".

Pač bodo pa klerikaleci doživeli vse kaj drugega! In česar?

Ob času 4. glavnega zborovanja bo S. N. P. J. štela svojih 10000 članov. In to bode najboljša moralna klofuta za tiste, ki bi imeli po Kristovem nauku, učiti mir in ljubezen, v resnici pa sejejo sovraštvo n preprij.

Kakor sejejo, tako bodo želi.

Stari grešnik.

AVSTRIJSKE DELAVSKE STROKOVNE ORGANIZACIJE LETA 1906.

Napredek, ki ga je napravila ta moderna delavska in socialistična organizacija leta 1906., se imenuje lahko ogromen. Kljub temu, da so imele organizacije hude mezdne boje, posebno na Češkem in na Dunaju, je število članov naraslo. Organizacije pa so se tudi na znotraj močno pokrepile, izpopolnile so bolniške, podporne in stavkarske fondse.

Poročilo, ki ga je izdala dunajska strokovna komisija kot centralno vodstvo strokovnih organizacij, izkazuje v letu 1906. nanovo pridobljenih članov 125,000, tako da je koncem decembra lanskega leta štela skupna strokovna organizacija 448,270 članov. Danes po zmagnjenih socialističnih volitvah v parlament se lahko z vsoto gotovostjo sklepa, da šteje organizacija ta hip več kot pol milijona članov. Brez dvoma je, da je to največja organizacija v Avstriji sploh.

Premoženja so pridobile organizacije 2 milijona kron nanovo. Koncem leta 1906. je znašalo skupno premoženje 7 milijonov kron, dasi je imela organizacija koncem leta 1905. komaj 5 milijonov kron.

Vsi poskusi, ovirati to socialistično organizacijo z ustanovitvami konkurentnih organizacij, so torej jalovo propadli. Kje so ostali krščanski socialisti s svojo "nedvisno" strokovno organizacijo? Gotovo, dokler stoji tako velikanska organizacija na stališču brez-pogojnega razrednega boja in socialistične misli, bo napredovala tudi politična organizacija socialno demokratiške stranke.

Po svoji notranji sestavi se deli avstrijska delavska strokovna or-

ganizacija sledeče: 49 centralnih društev ali strokovnih zvez, ki imajo po vsej državi skupno 4062 podružnic. Poleg tega obstoji 89 deželnih in lokalnih društev. Ta društva imajo 406,080 moških in 42,190 ženskih članov. Prirastek novih članov, ki se razteza na nemške, češke, poljske, slovenske in italijanske delavce, je bil v zadnjih letih sledeči. Leta 1904. 34,456, leta 1905. 133,978 in leta 1906. 125,171 novih članov.

Kjer prihaja do veljave slovenski življenj, je procentualno najbolje organizovana Štajerska, potem Istra, za njo Koroška, a skoraj še onkrat slabše Kranjska. Centralnih društev v teh deželah ni. Od 48 centralnih društev jih ima 43 sedež na Dunaju, 2 na ostalem Nižjem Avstrijskem in 4 na Češkem (med temi tudi rudarska "Unija").

Zanimive so tudi sledeče številke, ki kažejo razmerje med organizovanimi in neorganizovanimi delavci v posameznih deželah.

Delav. mezdnih org. %			
Istra	48.341	9.974	20.63
Koroška	26.190	3.637	13.83
Kranjska	25.497	1.963	7.69
Štajerska	107.503	22.121	20.58

Te številke kažejo, da med slovenskim delavstvom misel strokovnega združevanja še ni prodirala in da je organizacija v socialističnem smislu še skoraj neznan. Posebno, kar se tiče Kranjske,

je organizacija še na uprav sramotno nizkem stališču. Od vsakih 100 mezdnih delavcev je komaj 8 organizovanih. Čuditi se potem ni, če so mezdne in delavne razmere slovenskega delavstva naravnost kričeče. Na Kranjskem bi se smelo zahtevati vsaj 20 procentov organizovanih, t. j. približno 5000. Kranjska je med vsemi avstrijskimi kronovinami na tretjem mestu. Najslabeja je Bukovina, potem Dalmacija, med tem ko je n. pr. na Dunaju od vsakih 100 delavcev 40 organizovanih.

	l. 1904.	1905.	1906.
Istra	8	8	21
Koroška	8	10	14
Kranjska	4	7	8
Štajerska	13	18	21

Najhitreje napreduje Istra (Trst!) in tudi na Koroškem se opaža lep napredek.

Dohodkov je imela skupna organizacija leta 1906. 6,982,374.99 K. izdatkov pa 5,609,810.01 K. Štrajkovski fondsi (prosta organizacija) seveda tu niso štet, ker je to prepovedano!

Proste organizacije so izdale za masreglovanje člane 63,767.50 K, stavkajoče člane 1,855,132.60 K. Poleg teh izdatkov so vršile strokovne organizacije svojo nalogo takole: Potovalna podpora 129,631.62 K, podpora brezposelnim članom 919,401.50 K, podpora bolnim, invalidnim, vdovam in sirotam, pogrebščine 876,275.61 K.

Že te ogromne številke kažejo moč skupne organizacije, ki je v gospodarskem in kulturnem oziru krvavo potrebna za proletarijat. Pravimo tudi v kulturnem oziru, kajti izključno v izobraževalne namene delavstva je organizacija izdala 208,703 K 71 v.

Časnikarstvo te organizacije stoji istotako zelo visoko in je primerno razvito. Organizacija ima 46 nemških, 40 čeških, 6 poljskih, 1 italijanski in 1 slovenski list. Tiskalo se je pa skupno 286,400 nemških, 149,650 čeških, 21,350 poljskih, 670 italijanskih in 600 slovenskih izvodov.

Glede slovenskega strokovnega časnikarstva bodi omenjeno, da velja v Ljubljani izhajajoči tednik Rdeči Prapor deloma tudi kot strokovni list, ki pa tu ni štet, in da izhaja za pekovski delavce poseben italijansko-slovenski list, ki tu tudi ni štet.

Podali smo kratek referat o avstrijski delavski strokovni organizaciji, ki je pri nas še tako neznan in nepriznan. Iz tu navedenih števil se vidi, kje leže vzroki neuspehov slovenskih socialističnih kandidatur pri zadnjih državnoborskih volitvah. Tu se vidi, zakaj so bile slovenske socialistične kandidature v tržaški okolici (Jernejčič), na Koroškem (Etbin Kristan) in na Štajerskem (Čobal) boljše nego na Kranjskem.

Razredna delavska strokovna organizacija je temelj in predpogoj socialističnega gibanja. As

— Tone pravi, da morajo duhovniki ravno toliko let študirati, kakor zdravniki ali profesorji ali advokati. Res je to!

Ali resnica je tudi, da človeška družba lahko obstoji brez advokatov in duhovnikov, mej tem ko brez profesorjev in zdravnikov ne more. To je pa v naglici Tone pozabil povedati, zategadel mu tudi ne zamerimo.

— Tone dobro ve, da ni naša navada udrihati po posameznih reprezentantih katoliške cerkve, posebno če so dotičniki še kaplančki ali pa župniki. Tone je našo dobrotnost zlorabil, postal je siten, kot razposajen otrok, ko je zvedel, da bo "Proletarec" začel izhajati kot tednik.

Računal je pri tem z našo dobrotnostjo, pa se zaračunal. Oče tudi dolgo prizanaša razposajenemu otroku. Sviri in uči ga. Ali ko uvidi, da vsi dobro nasveti ne pomagajo nič, ga položi na koleno in ga s šibico tam našvrka, kjer hrbet zgubi svoje pošteno ime.

Mi Toneta ne bomo dali na koleno, ali pripeti se mu lahko, da ga bomo v "Proletarec" prav dobro našvrkali, če bo še dolgo sanjaril o veri "kranjskih socialistov" in pa agitiral proti "Proletarec".

Tone, aut, aut! Ali se drži svojega posla kot duhovnik v cerkvi, ali pa bodi javni agitator za klerikalizem. Izberi si sam, kar hočeš.

Ako si izbereš poslednje, potem se pa nikar jezi, če bo pela palica v podobi članikov po tebi.

Ali hočeš biti lastnik "Proletarca"? Pošli \$5 in dobiš delnico.

Kapitalisti se organizujejo proti nam v — korporacijah in truste. Zakaj se ne bi tudi mi, delavci, organizirali proti kapitalistom?!

Delavec se zaveda: sodrugi na delo!

VLADAR.

(Nadaljevanje)

Prepovedane so bile takoj te tajne božje poti k maliku kot veleizdaja. Kralj sam pa je malika razbil s kladivom na tisoče kosčkov. Ali, glej! čudne stvari! En malik razbit, uničen, pa oživel je v tisočeri kosčkih, brez konca in možnosti ga vjeti in ubiti. Takoj drugi dan, potem ko je samo Veličanstvo z lastno roko na slavnosten način razbilo malika, je odneslo ljudstvo vse, tudi najmanjše kosčke njegove.

Najmanjši kosček se je smatral kot redki omulet, predragocena tolažba v trpljenju in žalosti. Ljudje so se začeli tajno shajati k češenju teh kosčkov, zapirali so duri za seboj kot puntarji, molili so, razgovarjali se, tajno se posvetovali. Vladarjevi svetovalci so mu hitro svetovali, da je treba poseči energično, z železno roko.

Biriči in bobnarji so najpopreje oznanili po vsej deželi, naj

vsakdo prostovoljno odda ostanke razbitega malika kraljevskim uslužbencem in slavnim uradom, drugače zapade smrti. Pa, glejte! Nihčese ni prijavil! Ta splošni molk, ta trdovratnost vsega ljudstva v deželi ovenele volje je bila tako grozna novost, da je marsikoga prvič pretresla groza pred nekaj neznanom strašnim. Nihče iz celega pokolenja ni še slišal o nečem podobnem... Upreti se vladarju! Groza!... In razlili so se po vsem narodu neki čudoviti valovi, v katerih so dvorski ogleduhi in ovaduhi videli nekaj, česar se niso nikdar nadejali, namreč: v državi se je pojavila volja.

Vladar je zbesnel. Zapovedal je natančno preiskati vse hiše in stanovanja. Sodni sluge in biriči so pregledovali postelje, vzdigovali deske sobnih tal, tu pa tam so našli kosček malika, zaplenili vse in kradli, kar se je dalo. Prišli so pa povsod na kruti, obupni odpor ljudstva.

Ljudje so bežali v gore, pušča joč vse biričem v plen. S seboj so pa nesli na prsih dragocene kosčke bivšega ničvrednega kannitega malika: očetje so jih dajali otrokom kot najdražjo dedščino. V življenjskih nevarnostih so jih nosili begunci za mejo države. V svrhu prikritja teh ostankov malika so postavljali velikanske, nedobitne kleti in sklicevali tajne shode. V deželi je vrelo in bilo je gibanje, kakor že davno ne. V tem kraju je kdo ubil kraljevskega biriča, tam so ga kralju poslali nazaj, potem ko so prišli, nihče se ni nadejal, in puntarji so izginili... Tu pa tam so se pojavili čudni ljudje ter začeli na trgih in na hribih govoriti ljudstvu, ki je bilo kot v plamenih blaznosti.

(Dalje prih.)

Čimbolj rastejo cene živilom in drugim potrebščinam, temmanj je ljudstvo zadovoljno s kapitalističnim sistemom. In to gladi pot socializmu.

Drobtinice iz velike francoske revolucije.

Spisal J. Z-k. (Konec).

Vaše obnašanje malo preprosto... Ali ste že razmišljali o sestankih pri damah, kjer se shaja različna družba, katere mišljenje ni v časih? ... Ali ste že razmišljali o posledicah gnjusobne hazardne igre, o družbi, ki se shaja in o tonu, v katerem govori, o razrušitvi dostojnosti, ki sledi v premoženju in morali naroda...

Tako me gre več naprej za vedno in revolucija bo grozna, ako ne krenete na drugo pot..."

Tako je pisal cesar Jožef II. svoji sestri, francoski kraljici, ker je videl v duhu, da kraljica in dvor drve v svojo lastno pogubo, ako pravdočno ne krenejo na drugo pot.

Sploh pa vsem tistim, ki objektivajo usodo Ljudevita XVI. in Marijete Antonijete iz milosrdnosti, ključno:

Objakavajte z nami deco proletarcev in kmetov, ki je vsled žalostnih gospodarskih razmer pred revolucijo počasi lakote vmirala; objakavajte z nami poštene ženske in dekleta, ki so morale prodajati svoje duše, da so sebi in svojem utešile glad; obžalujte z nami kmete, ki so morali trpeti razne muke, ker so ustrelili zajca, ki jim je delal škodo na polju, obžalujte z nami žalostno usodo proletarcev, ki so gladno tavalj po mestnih ulicah, ne da bi vedeli kam bodo zvečer položili svojo trušno glavo; obžalujte z nami vse žrtve despotizma, ki so zdihovale v bastilji in na galerah, in ki so vzdihnille po nedolžnem ali pa radi malenkostnih pregreškov na moršču. Ako to storite, tedaj bodetno še le mi obžalovali usodo Ljudevita XVI, Marije Antonijete in drugih žrtev revolucije.

Če se ne strinjate s tem, je pa vaša milosrdnost le hinavščina.

Slovenska gostilna pri Franc Čehu.

Rojaki, kateri žele piti naturalno, doma izdelano vino, naj se oglasio pri meni. Potopčim rojakom dam stanovanje in hrano po nizki ceni. Točim vse ostale pijače, ki spadajo k gostilni. Priporočam se v obilen obisk. S poštovanjem **FR. ČEH,** 568 S. Centre Ave., Chicago, Ill.

POZOR SLOVENCIM IN HRVATJEM!!!

Slavnemu občinstvu v Chicagu in okolici naznanjava, da sva odprla na

623 So. THROOP ST., novourejeno pekarijo,

kjer pečeva najokusnejša raznovrstna peciva. Za sveže pecivo in solidno postrežbo jamčiva. Bratje, podpirajte edino domače podjetje v tej stroki! Z odličnim spoštovanjem

JUR. CURIČ & ALEX. IVČEC 623 So. Throop St., Chicago.

Jugoslovanska vinarna!

Podpisani naznanjam Hrvatom in Slovincem v Chicagi in okolici, da točim najboljša raznovrstna vina po primirni ceni.

Pridite, pripeljite znance in prijatelje, da se prepričate. Z vsem spoštovanjem

Slavoljub Štajdohar, 316 W. 18th St. Chicago.

ROJAKI SLOVENCIM!

Verjemite samo resnico katere nikdo z lažmi in obrekovanjem premagati ne more, pa naj pripoveduje kar in kolikor mu drago. Neovrgljiva resnica pa je, da je **COLLINS N. Y. MEDICAL INSTITUTE** edini zdravniški zavod v Ameriki, v katerem prvi svetovni zdravniki in profesorji posebnim modernimi načinom zdravljenja zdravijo vse bolezni bodisi akutne ali zastarele (kronične), kakor tudi vse tajne spolne bolezni možke ali ženske. Temu dokaz so stotine hahvalnih pisem in slik, s katerimi se rojaki primariusu tega zavoda zahvaljujejo za nazaj zadobljeno zdravje, izmed katerih radi pomankanja prostora tu samo nekaj priobčujemo:

Ozdravljena bolečin v trebušni votlini ter prebadanja v hrbtu in nogah.

Marija Dolenc
Trnje, Gorenjsko, Kranjsko

Čenjeni Collins Medical Institute!

Jaz Vam odgovarjam na Vaše pismo in izpolnivši Vašo željo Vam pošilam mojo sliko in se zahvaljujem za Vaša zdravila, katera ste mi pošilali ker jaz sem sedaj popolnoma zdrava, ker sem mislila, da ne bodem nikdar več.

Se vam še enkrat zahvaljujem in vsakemu Vas priporočam ter Vam ostajam Vaša hvaležna rojakinja.

Maria Dolenc

Ozdravljen bolečin v rebrih, slabega teka in slabosti celega telesa

Nikolaj Vučekovič

Danilov grad
Motenegro

Ozdravljen od dolgotrajnega reumatizma in prebadanja po kosteh ter živčne bolezni.

Mike Novak
1258 Mohlen Ave. Pueblo, Colo.

Ozdravljen od reumatizma v rokah in nogah.

John Trebec
Box 196, Tercio, Colo.

Ozdravljen boleznimi na očeh

John Polanc
Box 151 Rock Springs, Wyo.

Zatoraj rojaki, ako ste bolni ali slabi ter Vam je treba zdravniške pomoči, obračajte se edino le na ta najstarejši, najzanesljivejši, in najboljši zdravniški zavod, ako hočete v kratkem in zanesljivo do kraja ozdraviti. Točno in brez sramovanja opišite vse Vaše znake in uzroke bolezni, naznačite koliko ste stari, koliko časa traja bolezen i. t. d. ter pisma naslavlajte na sledeči naslov:

THE COLLINS NEW YORK MEDICAL INSTITUTE,
140 West 34th St., New York, N. Y.

POZOR! SLOVENCIM! POZOR! SALOON

z modernim kegljiščem

Sveže pivo v sodčih in buteljkah in druge raznovrstne pijače ter unijske smodke. Potniki dobe čedno prenočišče za nizko ceno. **Postrežba točna in izborna.** Vsem Slovincem in drugim Slovanom se toplo priporoča

Martin Potokar
564 So Center Ave., Chicago.

Dr. W. C. Ohlendorf, M. D.

zdravnik za notranje bolezni in ranocelnik.

Zdravniška preiskava brezplačno—plačati je le zdravila. 647 in 649 Blue Island Ave., Chicago. Uradne ure: Od 1 do 3 popol. Od 7 do 9 zvečer. Izven Chicaga živeči bolniki naj pišelo slovenski

Slovincem in Hrvatom naznanjamo, da izdelujemo raznovrstne

po najnovejšem kroju. Unijsko delo; trpežno in lično. V zalogi imamo tudi razne druge potrebščine, ki spadajo v delokrog oprave — oblek. Pridite in oglejte si našo izložbo. Z vsem spoštovanjem

J. J. DVORAK & CO.
598-600 Blue Island Ave. Chicago.

Jože Sabath

advokat in pravni zastopnik v kazenskih in civilnih zadevah.

Pišite slovenski! 1628 1638 Unity Building 79 Dearborn St., Chicago, Ill.

Res 5155 Prairie Ave. Phone Drexel 7271.

Košček Bratje SALOON!

Dobro pivo, whiskey, likere, vino, izvrstne smodke in prigrizek.

Oglasite se na Centri!